

MIHAIL NEAMȚU

ELEGII CONSERVATOARE
REFLECȚII EST-EUROPENE
DESPRE RELIGIE ȘI SOCIETATE

Colecția Universitas
Seria Theologia Socialis, nr. 4

Seria *Theologia Socialis* este editată de

RADU CARP (București)
CHANTAL DELSOL (Paris)
INGEBORG GABRIEL (Viena)
PICU OCOLEANU (Craiova)
RADU PREDĂ (Cluj-Napoca)

și este promovată de

Institutul Român de Studii Inter-ortodoxe,
Inter-confesionale și Inter-religioase (INTER),
Cluj-Napoca/Sibiu/Craiova/București/Chișinău
www.inter-institut.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

NEAMȚU, MIHAIL

Elegii conservatoare: reflecții est-europene despre religie

și societate / Mihail Neamțu. – Cluj-Napoca: Eikon, 2009

ISBN 978-973-757-216-5

Editor: VASILE GEORGE DÂNCU

Imagine copertă: SILVIU ORAVITZAN, pictură pe pânză (detaliu)

Tehnoredactare și corectură: NICOLAE TURCAN

© Editura EIKON

Cluj-Napoca, str. Mecanicilor, nr. 48

Redacția: tel./fax 0364-117246; 0728-084801

E-Mail: edituraeikon@yahoo.com

Web: www.edituraeikon.ro

Difuzare: 0364-117246; 0728-084803

E-Mail: eikondifuzare@yahoo.com

MIHAIL NEAMȚU

ELEGII CONSERVATOARE

REFLECȚII EST-EUROPENE
DESPRE RELIGIE ȘI SOCIETATE

E I K O N

CLUJ-NAPOCA, 2009

Publicarea acestui volum a fost facilitată de sprijinul generos al parohiei ortodoxe Micălaca Nouă din Arad, căreia editura și autorul îi mulțumesc și pe această cale.

*Părintelui Nicolae Marcu,
cu gratitudine*

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE.....	11
I. VALORI ȘI EDUCAȚIE	23
Reinventarea elitei.....	25
Decesul pedagogiei.....	28
Prețul mediocrității	30
Etatismul: un demon	31
Biblioteca pentru tonți.....	32
Modèle umane, nu doar instituții	33
Educația: prioritate de dreapta.....	36
Religia în școli: <i>cui prodest?</i>	37
Botezul micului ecran	40
Arta alternativă: finanțare privată sau sprijin de stat?.....	42
Cultura liberală și revoluția digitală	48
Vieți paralele? Ortodoxia și secularizarea.....	49
Religia timpului nostru: patru răspunsuri la ancheta revistei <i>Cultura</i>	57
II. FAMILIA SUB ASEDIU.....	63
Visul sau vidul copilăriei	65
Botezul: în cristelniță, nu pe plasmă	66
Cei trei ani de acasă.....	70
Cine mai transmite valorile?.....	83
Sindromul Hilary	86
Genul masculin	87
Bărbăție și cavalerism.....	88
Incestul penal și România promiscuității.....	89
Prozelitismul homoerotic și limita prieteniei.....	92
III. CÂTĂ INTEGRARE ȘI CARE EUROPA?	109
<i>Stasi</i> și filmul împăcării	115
Costel și fiii Babelului.....	116
Egalitatea inoportună.....	117
Patrimoniul Kosovo.....	119
Criza creștinismului european.....	120
Europa și islamul radical.....	123
Integrism musulman și leșin britanic	124

Iarna indiană	126
Declinul demografic european.....	127
Radicalismul islamic și cultura libertății	135
Ortodoxia: multiculturalism sau universalitate?	166
Despre simbol, idol și icoană	169
IV. NOTE ORTODOXE	175
Afront secular și stima ortodoxă de sine.....	177
Inevitabil, un Patriarh	179
Paralogismele fricii	182
O agendă profetică.....	185
Mulți laici, puțini aleși	186
Nevoia dialogului.....	188
Miniștri sau călugări?	190
O veste bună?.....	192
Un Papă particular.....	193
Cruciatul teuton	195
Doliul Bisericii Ortodoxe Ruse.....	196
Pofta de sânge	199
Taxa pe ecumenism	201
Ortodoxia românească: deficitul comunicării și inflația retorică	203
Despre bun-simț, discernământ și civilizație	220
Clericalism, laicitate și sacerdoțiul universal	232
V. CORAM DEO	243
Canonul și vestitorul Ortodoxiei	245
Liturghia Bisericii: sinteză eshatologică	261
Alexandria: puntea lumilor	271
Filocalie și interioritate	278
<i>Novus Adam</i>	280
Pacea Crăciunului	286
Pilat din Pont și drama politiciii.....	289
Promisiunile tăcerii	291
BIBLIOGRAFIE & INDEX	295
Bibliografie selectivă.....	297
Index de nume și termeni.....	307
Despre autor.....	321

Success is going from failure to failure without loss of enthusiasm.

WINSTON CHURCHILL

L'optimisme est une fausse espérance à l'usage des lâches et des imbéciles. L'espérance est une vertu, virtus, une détermination héroïque de l'âme. La plus haute forme de l'espérance, c'est le désespoir surmonté.

GEORGES BERNANOS

CUVÂNT ÎNAINTE

EXIGENȚA LIBERTĂȚII

ÎN SOCIETATEA ROMÂNEASCĂ AUZIM PEA RAR un discurs centrat asupra problemei dreptății ca virtute sufletească. Acest dar al discernământului personal, cum îl socotea Platon (*Rep.* 4.427e) este necesar în fiecare punct al derulării proiectelor comunitare, de la organizarea educației, promovarea culturii și încurajarea filantropiei până la menținerea cadrelor familiei tradiționale sau îmbunătățirea conviețuirii urbane. Este cu atât mai urgentă articularea unei reflecții teologice (sistematice sau, dimpotrivă, *ad-hoc*) despre manifestarea politică a dreptății – un imperativ care cere dezpăducherea instituțiilor Statului, restaurarea civilității în cadrele sociale și completarea metafizic-religioasă a libertăților cetățenești.

Când agora cetății nu mai percepe profetismul sfințeniei, atunci vigilența laică se poate dovedi un modest înlocuitor. Ea se exprimă, foarte impur, în activitatea presei libere și neaservite banului otrăvit. Sarcina expunerii nedreptăților din cetate le revine tuturor celor implicați într-un proiect civic: liderilor din comunitățile rurale – de la fermieri până la inginerii agricoli –, liceenilor silitori și respectuoși față de tradițiile înaintașilor, jurnaliștilor autonomi, dascălilor scutiți de servituți politice și, în sfârșit, intelectualilor publici neînregimentați prin diverse sinecure. Volumul de față se adresează acestor cetățeni responsabili, dornici să își asume rolul de spectatori angajați într-un loc care poate părea uneori „cetatea tuturor fărădelegilor”.

Modernitatea ne-a oferit instrumentele necesare limitării nedreptăților născute din tiranie. Abuzul puterii este un rău manifestat prin coerciția exterioară. La fel de importantă este nedreptatea nevăzută, răsărită prin încălcarea legilor scrise (greșind astfel față de concetățenii noștri), prin nesocotirea cutumei locului (greșind față de dragostea aproapelui) și, mai ales, prin terfelirea legilor firii (greșind față de noi înșine). Ce înseamnă asta? Doar simpla respectare a constituției

unei țări democratice sau încadrarea în normele de respectabilitate publică *nu* garantează continuitatea unei societăți. Orice țară are nevoie de cultivarea permanentă a virtuții pentru a se apăra de nedreptate, violență sau disperare. Merită trăită o viață care nesocotește primenirea sufletească, jertfa de sine și eroismul anonim? În mod limpede, a respecta legea scrisă nu este totul, deși nu înseamnă foarte puțin. Rămâne deci obligația de-a cere partidelor politice nu doar investiții în infrastructură, ci și încurajarea expresiei publice a virtuții, precum și menținerea cadrelor de prosperitate spirituală a cetățenilor liberi. Este lucrul pentru care pledează capitolele I și II ale acestei cărți.

O societate e cu adevărat sănătoasă atunci când legea naturală, având adânci rădăcini în memoria comunitară, este respectată. Pentru aceasta, practica virtuții nu poate rămâne izolată în sfera privată. Căutarea binelui individual, a binelui comun și a Binelui suprem reprezintă o activitate interactivă, riscantă, inconfortabilă. Când suntem copleșiți de ignoranță, lene și uitare – cei trei piloni ai beznei spirituale, după Sf. Marcu Ascetul (sec. V) – nedreptatea față de noi înșine devine produsul libertății oarbe. Vom respecta formal legea locului, în timp ce ne autopedepsim destinul individual și colectiv, călcând în picioare libertatea obținută de alții cu prețul vieții.¹

Cum se păstrează și cum se transmite, însă, o veritabilă cultură a libertății? Aici, filozofii modernității doresc să revendice apariția acestui dar într-un context pur secular, uitând aspirațiile vechi ale umanității care preced chiar nașterea Europei iluministe. Citind manualele de știință politică, bunăoară, un student al zilelor noastre ar putea crede că „visul neatârării” s-a născut în descendența publicațiilor revoluționare semnate de John Locke (1632-1704), trecând apoi prin textele Părinților fondatori ai Statelor Unite ale

¹În cazul României contemporane, orice pledoarie pentru *justitia* reprezintă, chiar și tacit, expresia unei conștiințe istorice marcată de experiența redobândirii libertății politice în anul 1989.

Americii, vizitând ulterior lucrările lui Benjamin Constant (1767-1830), Alexis de Tocqueville (1805-1859) și John Stuart Mill (1806-1873), până la reconceptualizarea libertății de tip economic în scrierile lui Ludwig von Mises (1881-1973) sau Friedrich von Hayek (1899-1992). Nimeni nu poate contesta meritele acestor gânditori chemați să reconfigureze orizontul de expresie al libertății individuale și condițiile de fericire omenească și prosperitate materială pentru omul cetății – asaltat frecvent de ideologia colectivismului egalitar sau frenezia determinismelor rasiste. În capitolul III al cărții argumentez de ce Europa tentată de socialism (dar și Răsăritul ortodox, acomodant față de autoritarism) are nevoie de adăparea la aceste surse ale gândirii clasic-liberale.

Marii filozofi liberali ai modernității ne alertează cu privire la abuzul potențial al puterii seculare, exercitat îndeobște prin organele Statului. Clasicii antici, însă, ne atrag atenția asupra pericolului proastei utilizări a libertății personale în slujba unei nemernice sclavii interioare. Modernii ne pot preda lecția eficienței pragmatice și a inteligenței tehnice. Anticii ne pot învăța răbdarea și moderația, din perspectiva înțelepciunii practice. Descoperim așadar că sensul politic al libertății nu poate fi disociat de conotațiile poetice, metafizice sau teologice ale aceluiași cuvânt. O libertate orientată nu poate fi confundată cu licența anarhică a instinctelor. O libertate ordonată ne ferește de sâmburele utopic al curiozității sau al revoltei oarbe față de condiția ontologică a umanității. La început de secol XXI riscăm să uităm demnitatea acestei vocabule – libertatea –, care stă sau cade împreună cu demnitatea unor foarte vechi tradiții cultural-religioase.

Vom face, de aceea, o scurtă digresiune. Arheologii ne spun că o inscripție cuneiformă (*Ama-gi*) din Sumer documentează primele politici inovatoare ale unui lider local pe nume Urukagina, situat în orașul Lagash (unde proprietatea privată și comerțul liber au ajuns deplin garantate în jurul anului 2350 î.e.n). În leagănul civilizațiilor orientale se

sfârșea astfel umilința de-a te fi născut debitor permanent al unui satrap fără inimă. Un mileniu mai târziu, în Egiptul faraonic, un israelit pe nume Moise resimțind disprețul față de „vanitatea regală” și, văzându-și compatrioții bătuiți fără justificare, dă curs „dragostei lui firești pentru dreptate”¹ și ucide agresorul (Ex. 2, 12).

Libertatea rămâne promisiunea neveștejită în solul cel mai adânc al culturii iudaice, bântuită cumplit de trauma captivității: „Și au binecuvântat pe Dumnezeuul părinților lor, căci le-a dat *libertate* și învoire, ca să se întoarcă să zidească Ierusalimul” (Solomon 4, 62-63a). Sensul vertical al legământului biblic s-a lăsat mai greu descifrat în spațiul grecesc, atât de impregnat de reverberațiile „libertății gravitaționale”.² *Eleutheria* – a fost cuvântul scandat de soldații bravului general Temistocle în luptă cu armatele persanului Xerxes, regele fugar înfrânt la Salamina. Pentru a contempla manifestarea deplină a libertății, orice atenian străbătea centrul propriei sale cetăți. Secole la rândul, *agora* a pus în scenă virtuțile oratoriei, riscul instrinsec al inteligenței sau refuzul bărbătesc de-a pleca capul față de suveranii străini. A vorbi cu îndrăzneală (*parrhēsia*) sau a te purta ca un om liber (*eleutheriázō*) era o marcă a demnității pentru oricare cetățean, de la Socrate, Platon, Aristotel sau Alexandru Macedon până Sf. Pavel, Clement Alexandrinul sau Părinții capadocieni.

În polemica angajată cu reprezentanții ideologiei dominante a Imperiului Roman din primul secol (*anno Domini*), apostolul Mediteranei a refuzat lanțurile (Fapte 26, 29), cerând să fie respectat ca om liber. Mai presus de aceasta, ucenicul lui Gamaliel din Tarsul Ciliciei (Asia Minor) a putut proclama promisiunea divină a libertății restaurată și desă-

¹Urmez aici lectura propusă de SF. VASILE CEL MARE (*Homiliae in hexaemeron* 1.1.21-25). Majoritatea interpretărilor patristice ale acestui pasaj grav din cartea Exodului primesc o coloratură alegorizantă, deși nici unul dintre exegeți nu repudiază uciderea egipteanului de către Moise (pentru o explicație miraculoasă a morții vezi CLEMENT, *Stromate* 1.153.4-154.1).

²GABRIEL LIICEANU, *Despre limită*, Humanitas, București, 1994.

vârșită în evanghelia lui Iisus Hristos. Experiența robiei față de puterile veacului, dar și față de angoasele, fixațiile sau patimile acceptate de fiecare om în parte – toate acestea se risipesc. În lumina biruinței Fiului lui Dumnezeu asupra păcatului, a fricii, a lașității și a morții, libertatea capătă conotații care depășesc aria unui exercițiu retoric. Învierea Celui făcut rob „pentru noi, oamenii, și pentru a noastră mântuire” arată puterea „Duhului Domnului” și faptul că – dincolo de nefericirea unui trup coruptibil, a unei inteligențe sincope și, în genere, a unei vieți trecătoare – „acolo este libertate” (II Cor. 3, 17).

Moartea biologică, pasiunile sufletești, dependența obsesională față de idolii cetății sau tirania unui despot smintit – toate încetează să mai aibă putere asupra celor integral dedicați slujirii Cuvântului întrupat.¹ Libertatea paulină exprimă paradoxul omului vindecat de iluziile puterii și de supremația violenței. El este pregătit să descopere inocența prunciei prin asumarea vocației ascultării față de legea lui Dumnezeu. Hristos nu anulează aspirațiile profunde ale marilor culturi care preced vestea cea bună, rostită de îngeri în Betleemul Iudeii. Libertatea experimentată „în Duh și adevăr” depășește însă satisfacția de sine a discursului autonom (figura stoicului la Marcus Aurelius) ori limitele unei autarhii insulare (asceții „terapeuți” evocați de Filon Alexandrinul). Libertatea dumnezeiască cuplează condiția filialității cu conștiința finitudinii creaturale.

Experiența creștină a libertății verticale nu exclude însă participarea în spațiul orizontal al cetății cu scopul de-a împiedica escalada nedreptății, delirul faraonic sau cecitatea colectivist-materialistă. Creștinismul – care aici recapitulează și îmbogățește intuițiile gândirii platonice – ne spune că darul libertății nu se epuizează în simplul exercițiu al alegerii. Pentru a fi liber nu este suficient să beneficiezi de scrutinul rațiunii – nu este destul să alegi, ci, mai presus de toate,

¹ Galateni 5, 1: „Stați deci tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi (ἡλευθέρωσεν) și nu vă prindeți iarăși în jugul robiei”.

trebuie să alegi bine. Căci fără o noțiune a Binelui suprem care predetermină alegerile noastre în favoarea binelui individual și, respectiv, a binelui comun – viața oamenilor pare doar un amestec de hazard istoric și necesitate biologică. Pentru a-i putea reflecta lumina sub faldurile istoriei, Binele suprem trebuie iubit *ad personam*. Tradiția creștină ne spune nu doar că Binele are un chip – Iisus – care poate fi adorat fără rezerve. În lumina Întrupării Logosului, cetatea terestră găzduiește câteva prolegomene (cum ar fi experiența prieteniei, libertatea personală, revelația solidarității, cultivarea dreptății sau darul păcii) pentru întâlnirea, dincolo de moarte, cu „cetatea stătătoare” a lui Dumnezeu. Încă o dată, reflecția politică este anticamera antrenamentului etic, a trezviei și a contemplației lumii într-o cheie teologică.

Rezumând argumentul acestei cărți vom spune că autorul refuză cinismul nihilistilor, mimetismul colectivist al socialiștilor sau libertatea dezorientată a libertarienilor, preferând să ancoreze căutarea adevărului și a demnității într-un tărâm ferm, inspirat de exegeza trimilenară a Decalogului. Fără să negăm prioritatea hermeneutică a interogației socratice, credem că nu totul poate fi pus sub semnul întrebării; valoarea fundamentală a umanității (care poartă chip divin) se apără prin denunțarea relativismului moral și a blazării spirituale.

Pe de altă parte, tonul elegiac al cărții (și, prin urmare, titlul acestei colecții de texte) vine dintr-o acută conștiință a marginalității acestui angajament. Pentru Europa, cel puțin, creștinismul și conservatorismul reprezintă două experimente teologico-politice datate; viitorul arată mai degrabă sumbru. Când vine vorba despre elitele zilei de mâine, trebuie să recunoaștem că Universitățile occidentale au renunțat demult la predarea marelui canon literar care, timp de câteva secole, conturase întrebările fundamentale despre ființă, suflet, desăvârșire, viață și moarte ale omului. În privința semnalelor primite din popor, mult visata regenerare a României prin contactul „la firul ierbii” cu tradițiile ancestrale

ale țăranului, satul lui Blaga ori Stăniloae (singura realitate asupra căreia conveniseră) a murit prin intervenția brutală a comunismului și a tranziției. Soluția o reprezintă așadar nu vreo revoluție tehnocratică sau vreun jihad internautic, ci construcția răbdătoare de cercuri de prieteni, a seminariilor private și a vieții de parohie – totul pe fondul unei pledoarii viguroase pentru încurajarea inițiativei private (în răspăr cu expandarea cangrenată a structurilor etatiste, costisitoare, risipitoare și nedrepte cu plătitorul de taxe).

Pe fondul acestor mutații axiologice rapide, este firesc să ne întrebăm asupra etapelor de pregătire ale Bisericii Ortodoxe pentru războaiele culturale ale secolului XXI? Pe lângă aspectele legate de integritatea duhovnicească, dogmatică și liturgică a Ortodoxiei, chestiuni interne deopotrivă urgente – cum ar fi disciplina monastică, combaterea nepotismului, depășirea filetismului, etica muncii, rezistența la corupție, selecția competențelor, transparența fiscală, talentul managerial – merită să facă obiectul unui examen critic, la nivel central sau local. Prezentul nu (mai) permite nimănui arborarea unor speranțe triumfaliste. Singur, auto-victimizant și mândru, omul nu poate mântui lumea de păcate – mai ales când refuză cel dintâi jertfa pentru aproapele. Este ceea ce și socialismul refuză să accepte: anume că ultima și adevărata reconciliere se produce dincolo de veac, într-o veșnicie eshatologică pe care omul n-o poate controla prin programe guvernamentale.

Fără să adoptăm, așadar, resemnarea, credem în potențialul purificator al tonului elegiac, întrerupt poate numai de câteva exclamații pasagere.

Eseurile de mai jos tratează despre virtuțile educației clasice, civismul burghez-conservator, oboseala Europei, valorile familiei tradiționale, nevoia de reflexivitate și auto-critică, precum și despre importanța unei Ortodoxii verticale într-o modernitate târzie, fără relief. Unele referințe pot părea prea mult îndatorate vieții cotidiene din cetate, în timp ce alte trimiteri vor surprinde poate prin atempo-

ralitate. Prelungind câteva din temele cărții noastre de debut *Bufnița din dărâmături. Insomniile teologice în România post-comunistă* (2005), propunem cititorului o reflecție cu recul pe marginea unor teme presante – și, astfel, pretextul unui taifas „despre lucrurile permanente” (*the permanent things*, cum le numea T.S. Eliot).

NOTĂ DESPRE VOLUM

Majoritatea articolelor reluate aici – nu fără câteva tacite ameliorări – au fost publicate în ziarul „Cotidianul” și „Idei în dialog”. Deși nu pot oferi aici lista completă a tuturor celor cărora le sunt îndatorat, grațitudinea mea se îndreaptă către Radu Preda și Radu Carp, care m-au invitat să colaborez la colecția „Theologia Socialis” a Editurii Eikon. Am acceptat propunerea cu speranța că rândurile risipite în presa românească a ultimilor ani ar putea suscita interesul non-conformist al unor tineri liceeni sau studenți, alături de care am trăit bucuria conversației și a descoperirii ideilor importante (la București, în preajma NEC, Casa Lovinescu și Fundația Calea Victoriei, iar apoi Brașov, Sibiu, Timișoara, Iași, Arad sau Alba-Iulia).

Mai sunt recunoscător lui Horia-Roman Patapievici și George Arun (care m-au încurajat să trimit texte despre teologie și istoria ideilor la rubrica „Antiteze” din *Idei în dialog*), precum și lui Cristian Pătrășconiu (care m-a invitat să scriu la *Cotidianul*). Celelalte publicații cu care am colaborat ocazional sunt *Revista 22*, *Dilema Veche*, *România literară*, *Foreign Policy-România*, *Studia Politica*, *Cultura*, *Hotnews.ro* și *Arca*. Toate textele din *Elegii conservatoare* apar într-o formă modificată și – cu excepția stăruitoarelor greșeli de tipar – definitivă. Pentru orice referințe bibliografice viitoare, cititorul este rugat să considere reprezentative textele modificate și reluate în acest volum.

Pentru ambiența luminoasă, informațiile livrate prompt, corecturile trimise și tot sprijinul moral acordat în momen-

ELEGII CONSERVATOARE

te dificile aş dori să-i menţionez aici pe Teodor Baconsky, pr. Dragoş Bahrim, Mirel Bănică, Cornel şi Mihaela Berari, Alexandru Bercea, Ionuţ Biliuţă, Iuliana Conovici, Vasile Dan, Vlad Dărăban, pr. Adrian Deteşan, Sandra Ecobescu, Petre Guran, Alexandru Gussi, Lavinia Huidan, diac. Ioan Ică jr., Marius Lazurca, ierom. Iustin Marchiş şi comunitatea de la „Stavropoleos”, pr. Nicolae Marcu, Vlad Mureşan, Simion Pop, Leo Stan, Narcis Taşca, Bogdan Tătaru-Cazaban, Vladimir Tismăneanu, ierom. Ignatie Trif şi Nicolae Turcan.

Rămân dator soţiei mele Ema, părinţilor şi familiei – îndeosebi lui Sorin, Giulia, Matei-Alexandru, Iacob şi Radu. Toţi au ştiut să-mi alimenteze oportun speranţa şi aş vrea ca aceste pagini să nu-i dezamăgească.

MIHAIL NEAMŢU
28 februarie 2009

(Ann Arbor, Michigan)

**BIBLIOGRAFIE
& INDEX**

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ¹

- ACTON, LORD, *Despre libertate*, traducere de L. Constantinescu și Mihai-Eugen Avădanei, prefață de Paul Michelson, Institutul European, Iași, 2000.
- ANANIA, VALERIU, *Memorii*, Polirom, Iași, 2008.
- ANTHONY, MARK (ed.), *The Letters of Evelyn Waugh*, Ticknor & Fields, New Haven & New York, 1980.
- ANTOHI, SORIN, „Romania and the Balkans: From Geocultural Bovarism to Ethnic Ontology”, *Tr@nsit-Virtuelles Forum* 21 (2002).
- ANTOHI, SORIN, *Războaie culturale. Idei, intelectuali, spirit public*, Polirom, Iași, 2007.
- APPLEBAUM, ANNE, *Gulag. A History*, Anchor Books, New York, 2003.
- ARON, RAYMOND, *Istoria și dialectica violenței*, traducere de Cristian Preda, Babel, București, 1995.
- BACONSKY, TEODOR, „Calea de mijloc”, *Dilema veche* V, 231 (17 iulie 2008), p. 18.
- BACONSKY, TEODOR, „Refuz”, *Dilema Veche* IV, 166 (13-19 aprilie 2007), p. 18.
- BACONSKY, TEODOR, *Iacob și îngerul*, Anastasia, București, 1996.
- BACONSKY, TEODOR, *Ispita binelui*, Anastasia, București, 2001.
- BACONSKY, TEODOR, *Râsul patriarhilor. Eseu despre răs în patristica greacă*, traducere de Marina Văzacă, prefață de Michel Meslin, Humanitas, București, 2008.
- BAȘTOVOI, SAVATIE, „Cum ne uităm la homosexuali”, în *Între Freud și Hristos*, ediție revizuită și adăugită, Cathisma, București, 2008, pp. 95-124.
- BĂNICĂ, MIREL, *Locul Celuilalt – Ortodoxia în modernitate*, Paideia, București, 2007.
- BEHR, JOHN, *Drumul către Niceea*, prefață de Andrew Louth, traducere de Mihail Neamțu, Sophia, București, 2004.
- BESANÇON, ALAIN, *Imaginea interzisă. Istoria intelectuală a iconoclasmului de la Platon la Kandinsky*, traducere de Mona Antohi, Humanitas, București, 1996.
- BESANÇON, ALAIN, *Originile intelectuale ale leninismului*, traducere de L. Văcar, Humanitas, București, 1993.
- BORELLA, JEAN, *Criza simbolismului religios*, Institutul European, Iași, 1995.

¹ Bibliografia de față include toate titlurile citate în volum precum și câteva alte recomandări pentru cititorul interesat de aprofundarea problematicii din *Elegii conservatoare*.

BIBLIOGRAFIE

- BORK, ROBERT H., *Slouching Toward Gomorrah: Modern Liberalism and American Decline*, Regan Books, 1996.
- BOUYER, LOUIS, *La décomposition du catholicisme*, Éditions Aubier, Paris, 1968.
- BRAN, TATIANA NICULESCU, *Cartea Judecătorilor*, Humanitas, București, 2008.
- BRAN, TATIANA NICULESCU, *Spovedanie la Tanacu*, Humanitas, București, 2006.
- BRANIȘTE, ENE, *Liturgica specială pentru Institutele Teologice*, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.
- BROWN, ALAN, „On the Criticism of *Being as Communion* in Anglophone Orthodox Theology”, în Douglas Knight (ed.), *The Theology of John Zizioulas: Personhood and the Church*, Aldershot, Ashgate, UK, 2007, pp. 35-78.
- BROWN, CALLUM G., *The Death of Christian Britain*, Routledge, Londra, 2001.
- BRUSANOWSKI, PAUL, „Actualitatea Statutului Organic din Ardeal”, *INTER* I, 1-2 (2007), pp. 260-272.
- BRUSANOWSKI, PAUL, „Structura constituțională a Bisericii Ortodoxe Române. Repere istorice”, *INTER* I, 1-2 (2007) pp. 222-259.
- BUCHANAN, PATRICK, *The Death of the West: How Dying Populations and Immigrant Invasions Imperil Our Country and Civilization*, Thomas Dunne Books, 2002.
- BUCKLEY JR, WILLIAM F., „The Non-Latin Mass”, *Commonweal* (10 noiembrie 1968), pp. 167–169.
- CALDWELL, SIMON, „Gay rights law forces diocese to end adoption work”, *The Catholic Herald* (28 aprilie 2008).
- CARP, RADU, *Dumnezeu la Bruxelles. Religia în spațiul public european*, Eikon, Cluj-Napoca, 2009.
- CARP, RADU; GAL, DACIAN GRAȚIAN; MUREȘAN, SORIN; PEDA, RADU, *Doctrina creștin-democrată și acțiunea socială*, Eikon, Cluj-Napoca, 2006.
- CHADWICK, OWEN, *The Secularization of the European Mind in the Nineteenth Century*, Cambridge University Press, Cambridge, 1990.
- CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, traducere de pr. Dumitru Fecioru, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
- CLARK, CHRISTOPHER; KAISER, WOLFRAM (ed.), *Culture Wars. Secular-Catholic Conflict in Nineteenth-Century Europe*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.
- COLLINS, NINA L., *The Library in Alexandria and the Bible in Greek*, Leiden, Brill, 2000.

BIBLIOGRAFIE

- CONSTANTELOS, DEMETRIOS J., „The Zoe Movement in Greece”, *St. Vladimir's Theological Quarterly* 3 (1959), pp. 11-25.
- COOK, CHRIS, *The Routledge Companion to Britain in the 19th Century*, Routledge, Londra, 2005.
- COOPER, BARRY, *New Political Religions, or an Analysis of Modern Terrorism*, University of Missouri Press, Columbia, 2004.
- CULIANU, IOAN PETRU; ROMANATO, GIANPAOLO; LOMBARDO, MARIO, *Religie și putere*, traducere de M.M. și S. Anghelescu, Nemira, București, 1996.
- DANIÉLOU, JEAN, *Reflecții despre misterul istoriei*, traducere de W. Ta-uwinkl, Editura Universității, București, 1996.
- DANIÉLOU, JEAN, *Simboluri creștine primitive*, traducere de A. Opric și E. Arjoca, Amarcord, Timișoara, 1995.
- DAVIS, ELLEN F., *Scripture, Culture, and Agriculture. An Agrarian Reading of the Bible*, Cambridge University Press, Cambridge, 2009.
- DIONISIE AREOPAGITUL, *Opere complete*, traducere, introducere și note de pr. Dumitru Stăniloae, Paideia, București, 1996.
- DUMITRESCU, SORIN, *Chivotele lui Petru Rareș și modelul lor ceresc*, prefață de Andrei Pleșu, Anastasia, București, 2002.
- DUȚU, ALEXANDRU, *Political Models and National Identities in «Orthodox Europe»*, Babel, București, 1998.
- ELIADE, MIRCEA, *Mefistofel și androginul*, traducere de Al. Cuniță, Humanitas, București, 1996.
- ELIADE, MIRCEA, *Imagini și simboluri*, Humanitas, București, 1994.
- ELIADE, MIRCEA, *Tratatul de de istoria religiilor*, Humanitas, București, 1995.
- ENGELHARDT JR, HUGO T., „Long-Term Care: The Family, Post-Modernity, and Conflicting Moral Life-Worlds”, *Journal of Medicine and Philosophy* 32, 5 (2007), pp. 519-536.
- ENGELHARDT JR, HUGO T., *Fundamentele bioeticii creștine*, traducere de Mihail Neamțu, Cezar Login, Ioan Ică jr, Deisis, Sibiu, 2005.
- ENLOW, ROBERT C.; EALY, LEONORE T., *Liberty & Learning: Milton Friedman's Voucher Idea at Fifty*, Cato Institute, 2006.
- ESLIN, JEAN-CLAUDE, *Dumnezeu și puterea. Teologie și politică în Occident*, Anastasia, București, 2000.
- FARROW, DOUGLAS, *A Nation of Bastards. An Essay on the End of Marriage*, BPS Books, 2006.
- FELMY, KARL CHRISTIAN, *Dogmatica experienței ecleziale. Înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, traducere de Ioan I. Ică jr, Deisis, Sibiu, 1999.
- FERNÁNDEZ-MORERA, DARÍO, *American Academia and the Survival of Marxist Ideas*, Praeger, New York, 1996.

BIBLIOGRAFIE

- FERRY, LUC, *Homo aestheticus*, traducere de C. Popescu, Meridiane, București, 1998.
- FLORENKY, PAVEL, *Iconostasul*, traducere de Boris Buzilă, Anastasia, București, 1994.
- FLORENSKY, PAVEL, *Dogmatică și dogmatism*, traducere de Elena Dulgheru, Anastasia, București, 1998.
- FORUMUL ACADEMIC ROMÂN, „Propuneri de reformă a sistemului de învățământ superior din România”, *Revista „Secolul XXI”* 10-12 (2003), pp. 271-290.
- GADAMER, HANS-GEORG, *Vérité et Méthode*, traducere franceză de E. Sacré (rev. Paul Ricœur), Seuil, Paris, 1976.
- GEERTZ, CLIFFORD, „Ideology as a Cultural System”, în D.E. Apter (ed.), *Ideology and Discontent*, The Free Press, New York, 1964, pp. 47-76.
- GEORGE, ROBERT P.; TOLLEFSEN, CHRISTOPHER, *Embryo: A Defence of Human Life*, Doubleday, New York, 2008.
- GHERMAN AL CONSTANTINOPOLULUI, *Tâlcuirea Sfintei Liturghii*, traducere de N. Petrescu, Anastasia, București, 2000.
- GILHUS, INGVID SAELID, *Laughing Gods, Weeping Virgins. Laughter in the History of Religion*, Routledge, Londra & New York, 1997.
- HAAS, CHRISTOPHER, *Alexandria in Late Antiquity: Topography and Social Conflict*, John Hopkins University Press, Baltimore, 2006.
- HABERMAS, JÜRGEN, *The Future of the Human Nature*, traducere engleză de Hella Beister & William Rehg, Polity Press, 2003.
- HEIDEGGER, MARTIN, *Unterwegs zur Sprache*, Vittorio Klostermann, Frankfurt-am-Main, 1985.
- HERVIEU-LÉGER, DANIÈLE, *Le Pèlerin et le converti. La religion en mouvement*, Editions Flammarion, Paris, 1999.
- HOFMANN, WERNER, *Fundamentele artei moderne*, traducere de E. Axmann-Mocanu și B. Stănescu, Editura Meridiane, București, 1977.
- HOPKO, THOMAS pr., *Christian Faith and Same-Sex Attraction: Eastern-Orthodox Reflections*, Conciliar Press, 2006.
- HOUSAIN, ED, *The Islamist. Why I joined radical Islam in Britain, what I saw inside and why I left*, Penguin Books, Londra, 2007.
- HOUSSET, EMMANUEL, *L'intelligence de la pitié*, Les Editions du Cerf, Paris, 2003.
- HUME, DAVID, *Essays* („Of Parties in General”), Cosimo Inc., 2006.
- ICĂ JR, IOAN; MARANI, G. (ed.), *Gândirea socială a Bisericii*, Deisis, Sibiu, 2002.
- ICĂ JR, IOAN, *Canonul Ortodoxiei I: Canonul apostolic al primelor secole*, Deisis/Mănăstirea Stavropoleos, Sibiu, 2008.
- IOAN DIN KRONSTADT, *Cerul pe pământ. Cugetări mistice despre Biserica și cultul divin ortodox*, traducere de B. Buzilă, introducere de I. Ică jr, Deisis, Sibiu, 1996.

BIBLIOGRAFIE

- IOAN GURĂ DE AUR, *Adversus oppugnatores vitae monasticae* (Patrologia Graeca 47).
- IOAN GURĂ DE AUR, *Despre preoție*, traducere de pr. Dumitru Fecioru, Sophia, București, 2004.
- JOANNOU, PÉRICLÈS-PIERRE, *La législation impériale et la christianisation de l'Empire romain (311-476)*, Roma, 1972.
- KEEGAN, JOHN, *Intelligence in War: Knowledge of the Enemy from Napoleon to Al-Qaeda*, Hutchinson Press, Londra, 2003.
- KIERKEGAARD, SØREN, „Despre conceptul de ironie, cu permanentă referire la Socrate”, *Opere I*, traducere, prefață și note de Ana-Stanca Tăbărași, Humanitas, București, 2006.
- KIMBALL, ROGER, *Long March: How the Cultural Revolution of the 1960's Changed America*, Encounter Books, California, 2001.
- KIPPENBERG, HANS G., „«Consider that it is a Raid on the Path of God»: The Spiritual Manual of the Attackers of 9/11”, *Numen* 52, 1 (2005), pp. 29-58.
- KNOX, ZOE, *Russian Society and the Orthodox Church: Religion in Russia after Communism*, Routledge, Londra, 2005.
- KOŁAKOWSKI, LESZEK, *Conferințe mici pe teme mari*, traducere și cuvânt înainte de C. Geambașu, Paideia, București, 2003.
- LACOSTE, JEAN-YVES, *Experiență și Absolut. Pentru o fenomenologie liturgică a umanității omului*, traducere de Maria-Cornelia Ică jr, Deisis, Sibiu, 2001.
- LAQUEUR, WALTER, *The Last Days of Europe*, St Martin's Press, New York, 2007.
- LEUȘTEAN, LUCIAN, „Between Moscow and London. Romanian Orthodoxy and National Communism, 1960-65”, *Slavonic and East European Review* 85, 3 (2007), pp. 491-522.
- LIICEANU, GABRIEL, *Despre limită*, Humanitas, București, 1994.
- LILLA, MARK, *Spiritul nesăbuit. Intelectualii în politică*, traducere de Mona Antohi, prefață de Sorin Antohi, Polirom, Iași, 2005.
- LONGMAN, PHILIP, *The Empty Cradle: How Falling Birthrates Threaten World Prosperity And What To Do About it*, Basic Books, New York, 2004.
- LOVINESCU, MONICA, *Jurnal (1981-1984)*, Humanitas, București, 2003.
- LUXENBERG, CHRISTOPH, *The Syro-Aramaic Reading of the Koran: A Contribution to the Decoding of the Language of the Koran*, Verlag Hans Schiler, 2007.
- MACARIE SIMONOPETRITUL [GERARD BONNER], *Triodul explicat. Mistagogia timpului liturgic*, traducere de I. Ică jr, Deisis, Sibiu, 2000.
- MACEY, DAVID, *The Lives of Michel Foucault*, Vintage Press, Londra, 1993.
- MACLEOD, ROY, *The Library of Alexandria: Centre of Learning in the Ancient World*, I.B. Tauris & Company Limited, 2002.

BIBLIOGRAFIE

- MAKRIDES, VASILIOS N., „The Brotherhoods of Theologians in Contemporary Greece”, *The Greek Orthodox Theological Review* 33 (1988), pp. 167-87.
- MANOLESCU, ION, *Derapaj*, Polirom, Iași, 2006.
- MARINO, ADRIAN, *Pentru Europa. Integrarea României: aspecte ideologice și culturale*, Editura Polirom, Iași, 1995.
- MARION, JEAN-LUC, „Apologie de l’argument”, *Communio* 17, 2-3 (1992).
- MARION, JEAN-LUC, „De l’émminente dignité des pauvres baptisés”, *Communio* 4, 2 (1979) pp. 27-44.
- MARION, JEAN-LUC, *La Croisée du visible*, Paris, 1991.
- MARSH, CHRISTOPHER; PAYNE, DANIEL (ed.), *Religion, Culture and Conflict in the Orthodox World, Special issue of Nationalities Papers* (noiembrie 2007).
- MARSH, CHRISTOPHER; DANIEL, WALLACE L., *The Orthodox Church and Civil Society in Russia*, Texas A&M University Press, College Station, 2006.
- MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua*, traducere de pr. Dumitru Stăniloae, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
- MAXIM MĂRTURISITORUL, *Mystagogia. Cosmosul și sufletul, chipuri ale Bisericii*, traducere de pr. Dumitru Stăniloae, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000.
- METALLINOS, GEORGIOS, *Parohia*, traducere de Ioan Ică, Deisis, Sibiu, 2004.
- MEYENDORFF, JOHN, „Russian Bishops and Church Reform in 1905!”, *Catholicity and the Church*, St. Vladimir’s Seminary Press, 1983, pp. 143-156.
- MIKES, GEORGE, *How To Be an Alien. A Handbook for Beginners and More Advanced Pupils*, Wingate, Londra, 1946.
- MUREȘAN, VLAD, *Criza antropologiei și sarcina ei originară*, Eikon, Cluj-Napoca, 2005.
- NEAMȚU, MIHAIL, „Re-visiting Orthodoxy and Nationalism”, *Pro Ecclesia* 15, 2 (2006), pp. 153-160.
- NEAMȚU, MIHAIL, *Bufnița din dărâmături. Insomniile teologice în România post-comunistă*, ediția a II-a, Polirom, Iași, 2008.
- NEAMȚU, MIHAIL, *Gramatica Ortodoxiei. Tradiția după modernitate*, Polirom, Iași, 2007.
- NEMOIANU, VIRGIL, *Jocurile divinității. Gândire, libertate și religie la sfârșit de mileniu*, Polirom, Iași, 2000.
- NICOLAE CABASILĂ, *Tâlcuirea Dumnezeieștii Liturghii*, traducere de Ene Braniște, ediția a II-a, Editura Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1989.

BIBLIOGRAFIE

- O'CONNOR, EUGENE, *The Essential Epicurus*, Prometheus Books, New York, 1993.
- OSBORN, ERIC, „Love of Enemies and Recapitulation”, *Vigiliae Christianae* 54, 1 (2000), pp. 12-31.
- PALEOLOGU, ALEXANDRU, *Despre lucrurile cu adevărat importante*, Polirom, Iași, 1998.
- PAPAHAGI, ADRIAN, „Despre Evangheliștii Alinei Mungiu-Pippidi”, *Adevărul literar și artistic* 798 (13-21 decembrie 2005).
- PATAPIEVICI, H.-R., „Noua Europă și vocea care lipsește: creștinismul”, *Idei în dialog* V, 52 (ianuarie 2009), pp. 54-55.
- PATAPIEVICI, H.-R., *Omul recent*, Humanitas, București, 2004.
- PERA, MARCELO; RATZINGER, JOSEPH, Cardinal, *Without Roots: The West, Relativism, Christianity, Islam*, Basic Books, New York, 2006.
- PHARES, WALID, *Jihadism against Democracy*, MacMillan/Palgrave, New York, 2007.
- PICKSTOCK, CATHERINE, „Liturgy, Art, Politics”, *Modern Theology*, 16, 2 (2000).
- PLĂMĂDEALĂ, ANTONIE, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă, Reîntregirea*, Alba-Iulia, 2004.
- PLEȘU, ANDREI, „Eliten: Ost und West”, *New Europe College Yearbook* 1 (1996-1997), pp. 7-22.
- PLEȘU, ANDREI, *Chipuri și măști ale tranziției*, Humanitas, București, 1996.
- POLLARD, JUSTIN & HOWARD REID, *The Rise and Fall of Alexandria: Birthplace of the Modern World*, Penguin Press, 2007.
- POPESCU, TEODOR M., „Primii didascali creștini”, *Biserica și cultura*, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996, pp. 79-182.
- PREDA, RADU, „Ortodoxia Mitropolitului Nicolae”, *Revista* 22 (18-25 iunie), 2008.
- PREDA, RADU, „Rolul catehetic al laicilor în Biserică. Paradigmă istorică și provocare profetică”, *INTER* I, 1-2 (2007), pp. 148-164.
- PREDA, RADU, *Semnele vremii. Lecturi social-teologice*, Eikon, Cluj-Napoca, 2008.
- RAHNER, KARL, „Christianity and Ideology”, în J.B. Metz (ed.), *The Church and the World*, Paulist Press, New York, 1965, pp. 41-58.
- RATZINGER, JOSEPH, „The Theological Locus of Ecclesial Movements”, *Communio* 25, 3 (1998) pp. 480-504.
- RATZINGER, JOSEPH, *Sarea pământului. Creștinismul și Biserica Catolică la cumpăna dintre milenii* (Convorbiri cu Peter Seewald), traducere de T. Soroceanu, Sapientia, Iași, 2004.

BIBLIOGRAFIE

- RICOEUR, PAUL, „Ideologia și utopia: două expresii ale imaginarului social”, *Eseuri de hermeneutică*, traducere de V. Tonoiu, Humanitas, București, 1995, pp. 274-286.
- RICOEUR, PAUL, *Despre interpretare*, traducere de M. Popescu și V. Protopopescu, Editura Trei, București, 1998.
- SCHMEMANN, ALEXANDER, „Problems of Orthodoxy in America: II. The Liturgical Problem”, *St. Vladimir's Seminary Quarterly*, 8, 4 (1964) pp. 164-185.
- SCHMEMANN, ALEXANDER, *Din apă și din Duh*, traducere de I. Buga, Simbol, București, 1992.
- SCHMEMANN, ALEXANDER, *Euharistia. Taina Împărăției*, traducere de B. Răduleanu, Editura Anastasia, București, 1993.
- SCHMEMANN, ALEXANDER, *Pentru viața lumii. Sacramentele și Ortodoxia*, traducere de A. Jivi, Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
- SCRIMA, ANDRÉ, *Duhul Sfânt și unitatea Bisericii*, ediție de Bogdan Tătaru-Cazaban, prefață de H.-R. Patapievici, Anastasia, București, 2004.
- SCRIMA, ANDRÉ, *Ortodoxia și încercarea comunismului*, ediție de Vlad Alexandrescu, Humanitas, București, 2008.
- SCRIMA, ANDRÉ, *Timpul rugului aprins*, prefață de Andrei Pleșu, Humanitas, București, 1996.
- SCRUTON, ROGER, *Sexual Desire: A Moral Philosophy of the Erotic*, Free Press, New York, 1986.
- SCRUTON, ROGER, *Vestul și restul*, traducere de Dan Rădulescu, Humanitas, București, 2004.
- SEVILLA, JEAN, *Corectitudinea istorică*, traducere de Anca Dumitru, Humanitas, București, 2005.
- SIMEON NOUL TEOLOG, *Discursuri teologice și etice*, traducere de Ioan I. Ică jr, Deisis, Sibiu, 1998.
- SMITH, JONATHAN Z., *Map is not Territory: Studies in the History of Religions*, E.J. Brill, 1978.
- SOFRONIE SAHAROV, arhim., *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul*, traducere de Ioan I. Ică, Deisis, Sibiu, 1999.
- SOLOVIOV, VLADIMIR, *Fundamentele spirituale ale vieții*, traducere și studiu introductiv de Ioan I. Ică jr, Deisis, Sibiu, 1994.
- STAN, LIVIU, *Mirenii în Biserică. Importanța elementului mirean în Biserică și participarea lui la exercitarea puterii bisericești. Studiu canonic-istoric* (= Seria Teologică 13), Sibiu, 1939.
- STANOMIR, IOAN, *Reacțiune și conservatorism*, Nemira, București, 2000.
- STĂNILOAE, DUMITRU, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1986.

BIBLIOGRAFIE

- STĂNILOAE, DUMITRU, *Teologie dogmatică ortodoxă* 3, Institutul Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.
- STEINHARDT, NICOLAE, *Jurnalul fericirii*, Dacia, Cluj-Napoca, 1991.
- STEINHARDT, NICOLAE, *Primejdia mărturisirii* („Convorbirile de la Jilava”), Dacia, Cluj-Napoca, 1993.
- STERN, MARC D., „Same-Sex Marriage and the Churches”, în Douglas Laycock, Anthony R. Picarello jr, Robin Fretwell Wilson (ed.), *Same-Sex Marriage and Religious Liberty. Emerging Conflicts*, Rowan & Littlefield, New York, 2008, pp. 1-58.
- STOICHIȚĂ, VICTOR IERONIM, *Instaurarea tabloului*, traducere de A. Niculescu, Editura Meridiane, București, 1999.
- SUTTON, JONATHAN, WILLIAM PETER VAN DEN BERCKEN (ed.), *Orthodox Christianity and contemporary Europe*, Peeters, Louvain, 2004.
- ȘORA, MIHAI, *Firul ierbii*, Scrisul românesc, Craiova, 1998.
- TĂTARU-CAZABAN, BOGDAN (ed.), *Pluralitatea metafizicii medievale*, Polirom, Iași, 2005.
- TISMĂNEANU, VLADIMIR; VASILE, CRISTIAN; DOBRINCU, DORIN (coord.), *Report Final*, Humanitas, București, 2007.
- ȚUȚEA, PETRE, *321 de vorbe memorabile*, Humanitas, București, 1993.
- UNGUREANU, TRAIAN, „A doua undă de șoc socialistă”, *Idei în Dialog* 4, 31 (aprilie 2007), pp. 4-5.
- UNGUREANU, TRAIAN, *Despre Securitate. România „ca și cum”*, Humanitas, București, 2006.
- UNGUREANU, TRAIAN, *Războiul timpurilor. Declin occidental și asediu islamic*, Humanitas, București, 2006.
- USPENSKY, LEONID, *Teologia icoanei*, traducere de Teodor Baconsky, Anastasia, București, 1994.
- VASILE, CRISTIAN, *Biserica Ortodoxă Română în primul deceniu comunist*, Curtea Veche, București, 2005.
- VASILEANU, MARIUS, „Monopolul pe Iisus”, *România liberă* (11 iulie 2008).
- VASILIOS, ARHIMANDRITUL, *Intrarea în Împărăție. Elemente de trăire liturgică a tainei unității în Biserica Ortodoxă*, traducere de I. Ică, Deisis, Sibiu, 1996.
- ROUDOMETOF, VICTOR; MAKRIDES, VASILIOS, *Orthodox Christianity in 21st Century Greece*, Ashgate Press, 2008.
- VINTILESCU, PETRE, *Liturghierul explicat*, București, 1998.
- VORNICESCU, NESTOR, *Învățătura Sfântului Vasile cel Mare despre muncă*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1979.
- VRETTOS, THEODORE, *Alexandria: City of the Western Mind*, Free Press, 2001.

BIBLIOGRAFIE

- WAUGH, EVELYNE, *A Bitter Trial: Evelyn Waugh and John Carmel Cardinal Heenan on Liturgical Changes*, ediție de Scott Reid, St Austin Press, 1996.
- WEBER, MAX, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, traducere de I. Lemnij, Humanitas, București, 1993.
- WEBER, MAX, *Sociologia religiei*, Teora (Universitas), București, 1999.
- WEBER, MAX, *Teorie și metodă în științele culturii*, traducere de N. Râmbu și Johann Klusch, Polirom, Iași, 2001.
- WOLFF, JOHN, *God and Greater Britain: Religion and National Life in Britain and Ireland, 1843-1945*, Routledge, New York, 1994.
- YAKUNIN, GLEB; REGELSON, LEV, *Letters from Moscow: Religion and Human Rights in the USSR*, Keston College, Keston/San Francisco, 1978.
- YANNARAS, CHRISTOS, *Libertatea moralei*, traducere de M. Cantuniari, Anastasia, București, 2004.
- YANNARAS, CHRISTOS, *Orthodoxy and the West*, traducere engleză de Peter Chamberas & Norman Russell, Holy Cross Orthodox Press, Brookline, Mass., 2006.
- YOUNG, FRANCES, *The Making of the Creeds*, Londra, SCM Press, 2002.
- ZIZIOULAS, IOANNIS, *Ființa eclesială*, traducere de A. Nae, Editura Bizantină, București, 1996.

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

A

Academia (Română) 27, 71, 131
agnosticici 61
Alexandria 8, 271-274, 276, 298, 300, 301, 303, 305
Alexandru Macedon 16, 93, 273
Alexei al II-lea, patriarh 196-199
Anania, Bartolomeu, mitropolit 181-182, 185, 206, 297
Andreescu, Gabriel 156
Andrews, Lancelot 136
Anglia 125, 138, 157, 214
Antonie cel Mare, Sf. 276
Aristotel 16, 245, 270
Arun, George 20
asceză 123, 250
Augustin, Sf. 49, 122, 140, 164, 270, 272
avort 51, 53, 85, 90, 112, 130, 209

B

Bach, J.S. 40
Baconsky, Teodor 21, 55, 114, 147, 211, 237, 305
Balthasar, Hans Urs von 163, 214, 263
Barth, Karl 208, 263
Bădescu, Ilie 187, 224
Băncilă, Vasile 111
Behr, John 252-253, 321
Benedict al Nursiei, Sf. 163
Bernea, Horia 190
Bertzi, Ducu 42
Besançon, Alain 172
binele comun 14, 18, 32, 59, 80, 208
birocrație 43, 71, 115, 127, 209, 260

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

Biserica Ortodoxă Română/BOR 58, 111, 151-153, 155, 179, 181,
183, 185, 188-189, 192, 198, 200-201, 206-208, 238, 305
Bivolaru, Gregorian 59
Blaga, Lucian 19, 25, 268, 292
Blair, Tony 96
Blake, William 136
Bloom, Allan 93
botez 66-69, 233, 241
Bouyer, Louis 121, 252
Braga, Roman, ieromonah 193
Brătianu, Gh. 27, 111
Brejnev, Leonid 197
Brown, Dan 120, 148
Brown, Peter 161
Bruckner, Pascal 114
Brusanowski, Paul 187, 238
Buckley, William F. 215, 298
Bunge, Gabriel, ieromonah 216
Busuioc, Costel 116-117

C

Calciu-Dumitreasa, Gheorghe 193, 197, 204
Calinic de la Cernica, Sf. 60
Canada 34, 50, 105
canon 18, 44, 246-248, 250-251, 256, 260, 262, 274, 280
Cantacuzino, Șerban 49
Cantemir, Dimitrie 49
caricaturi 99, 123, 144, 146, 149-150, 158
Carp, Radu 2, 20
Castiglione, Baldassare 88
cavalerism 7, 88
Ceaikovski, Piotr Ilici 100
Ceaușescu, Nicolae 27, 41, 85, 111, 200, 204, 224
cinema/cinematografie/film 7, 42, 44, 47-48, 76, 87-88, 97, 114,
115-116, 128, 291

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

Ciomoș, Virgil 261
Cioran, Emil 61
Clement Alexandrinul 16, 236, 275-276
clericalism 186, 260
Clinton, Hilary 86
Coelho, Paulo 114
colectivism 290
Coleridge, Samuel Taylor 136
conservator/conservatorism 18-19, 44-46, 60, 85, 96, 99, 117,
128, 129, 165, 180, 194
Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării/CNCD 74,
156
Constant, Benjamin 15
consum 85, 127
Conta, Vasile 153
contemplație 18, 174, 177, 186-187, 206, 252, 279, 289
convertiri 210, 239, 242, 249
Coranul 133, 139, 142, 149, 153
Cornea, Andrei 182, 184
Corneanu, Nicolae, mitropolit 188, 192, 203-207, 210-211, 220
Cornici, Irina 200
Corogeanu, Daniel 200-201
Crăciun 8, 148, 226, 286-288, 291, 293
Creangă, Ion 46, 72, 151
creativitate 32, 35, 99, 154, 164, 171, 194, 253
Cuza, Alexandru-Ioan 50

D

Daniel Ciubotea, patriarh 151, 188, 193, 219
Daniélou, Jean 171, 299
David, regele 94, 114, 157, 280
Dawson, Christopher 163, 214
Debord, Guy 56
demagogie 86, 122
demografie 66, 77, 97

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

deșert 104, 129, 165, 242, 275-276
Di Caprio, Leonardo 87
Dickens, Charles 135
Dionisie Areopagitul, Sf. 38, 123, 191, 237, 264, 299
divorț 38, 53, 73, 84, 123, 132, 173, 191, 237, 264, 299
dogmatism 37-38, 300
Dostoievski, F.M. 58, 145, 162
dreapta 7, 31, 36, 48, 67, 96, 150, 227, 230, 232, 255, 286
Duhem, Pierre 205

E

ecumenism 8, 201-202, 204, 207-208, 217-219
educație 7, 13, 19, 23, 28, 30-32, 36-37, 48, 52, 54, 56, 60, 67,
70-75, 77-83, 97, 103, 132-133, 183, 185, 189, 212, 232,
267, 275. *Vezi învățământ*
egalitarism 288
Eliade, Mircea 55, 170, 247, 270
Eliot, T.S. 20, 143
elite 7, 25-29, 33, 71, 79, 117, 144, 158, 186, 210, 217, 220, 241,
267, 268
Eminescu, Mihai 25, 43, 111, 153, 212
eros 103, 113
eshatologie, eshatologic 139, 178, 242, 259, 271, 284, 286
etatism 7, 28, 31, 179

F

familia tradițională 13, 19, 84, 129, 132, 134
familie 13, 19, 21, 31, 47, 53, 56, 66, 68-69, 73, 75-79, 82-85,
90-91, 95, 116-117, 121, 128-129, 131-132, 134, 160, 188,
197-199, 249, 262
Farrow, Douglas 84, 129
Filocalie 8, 216, 268, 278
Filon Alexandrinul 17
Filopon, Ioan 274

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

Flaubert, Gustave 154
Florensky, Pavel, Sf. 37-38, 60, 169, 300
Florovsky, George 38, 208
Francisc de Assisi 163, 216
Friedman, Milton 81, 299
Frost, Robert 40
fundamentalism 139, 150

G

Gadamer, H.-G. 157, 170, 300
Gafencu, Valeriu 114
Gaster, Moses 49
Gheorghiu-Dej, Gh. 27
Gherasim, Paul 187
Ghibu, Onisifor 28
Ghiuș, Benedict, ieromonah 208, 223
Gogol, Nicolai 268
Grigorescu, Nicolae 215
Grigorie Palama, Sf. 218
Guardini, Romano 214, 263
Guevara, Che 156
Guran, Petre 21
Guvern 30, 36, 70-71, 73, 78

H

Hamann, Johann Georg 77
har 68-69, 100, 103-105, 143, 166, 241, 271, 279, 287
Hawking, Stephen 26
Hayek, Friedrich von 15
Heidegger, Martin 25, 285, 300
Henckel von Donnersmarck, Florian 115
Henry, Michel 253, 270
Hervieu-Léger, Danièle 121, 300
Hitchens, Christopher 144

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

HIV 118

homeschooling 77-78

homosexualitate 93-94, 99, 102, 106, 160, 228

Hossu-Longin, Lucia 42

Hrușcirov, Nichita 197

Hurmuzachi, Eudoxiu 49

I

Ică jr, Ioan I. 21, 195, 225, 245-248, 250-252, 254, 258, 260, 263,
266, 269, 299-301, 304

icoană 8, 25, 42, 163, 169, 171-174, 183, 216, 237, 271, 293, 305

ideologie 15-16, 27, 38, 84-85, 94, 96, 116, 126, 139, 142, 155,
156, 159, 168, 194, 199, 208-209, 221, 238, 255-258, 265,
271

idol 8, 17, 34, 169, 173-174

Ignatie Teoforul, Sf. 67, 163

Iisus Hristos 17-18, 68-69, 72, 84, 94, 106, 111, 120, 145-146,
148, 154-155, 160-161, 165, 171, 181, 192, 195, 202, 207,
211-212, 219-220, 222, 225, 239, 241-242, 247, 249, 252-
253, 256, 258-259, 265-266, 271, 277, 279, 282-285, 287,
289-291, 297, 305

Ilie, profetul 154, 279

Iliescu, Ion 184, 200, 226

inițiativă privată 19, 71, 77

Institutul Cultural Român, ICR 42-46

integrism 7, 124

Ioan Gură de Aur, Sf. 105, 185, 220, 233, 301

Ioanid, Ioan 114

Ioan Paul al II-lea, papa 147, 181-183, 194, 198, 213-214

Ioan Sinaitul, Sf. 123

Irineu al Lyonului, Sf. 209, 256

ironie 41, 43, 89, 145-148, 182, 205, 301

Islamul radical 139-140, 142, 150, 152, 157, 232

Ispirescu, Petre 49, 72, 111

Iustin Martirul, Sf. 38, 256, 275

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

Î

învățământ 30-31, 37-39, 43, 71-72, 78-79, 186, 300.

Vezi educație

J

Jackson, Michael 87

Jacobi, F.H. 77

Jefferson, Thomas 226

jertfă 14, 19, 84, 122, 194, 218, 252, 283

K

Kant, Immanuel 122, 270

Keble, John 137

Kemal, Mustafal 124

Khomeini, Ayatolah 151

Kierkegaard, Søren 145, 182, 301

Kieślowski, Krzysztof 214

Kimball, Roger 42, 301

Kippenberg, Hans G. 139, 301

Kosovo 7, 119-120

Koukouzelis, Ioannis 38

L

laicat 187-189, 203, 206-207, 210, 212, 219, 234-237.

Vezi mireni

Lapedatu, Alexandru 27

Lazurca, Marius 21, 187

Legea cultelor 61

Lenin, I.V. 27, 141, 161

Leșe, Grigore 42

Lewis, C.S. 65

liberalism 93, 124, 143, 232, 263, 298

Liiceanu, Gabriel 16, 227, 301

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

Liturghie 122, 163, 167, 182, 205, 227-228, 235, 249, 252, 262-263,
265-267, 269-270
Locke, John 14
Lossky, Vladimir 216
Lupu, Radu 42
Lupu, Sherban 42
Luxenberg, Christoph 139, 301

M

Maimonides, Moise 101
Mairescu, Titu 28
Malthus, Thomas 127
Mann, Thomas 98
Manolescu, Anca 261
Marchiș, Iustin, ieromonah 21
Marcu Ascetul, Sf. 14
Marcus Aurelius 17
Maria Skobțova, Sf. 162, 233
Marion, Jean-Luc 174, 214, 239-240, 302, 321
martiriu 139, 141-142, 246
Marx, Karl 27, 120, 125, 160, 204
Matei Basarab 178
maternitate 131, 136
Matta El-Maskine, ieromonah 221
Maxim Mărturisitorul, Sf. 60, 115, 209, 264, 269, 279, 287, 302
Mediterranean 16, 93, 271-273
memorie 14, 39, 48, 54, 100, 113, 115, 119, 121, 132, 137, 143,
158, 168, 174, 181, 189, 193, 222, 224, 254, 257, 265, 270,
276, 279-280, 287
Mihăieș, Mircea 210
Milbank, John 57
Mill, John Stuart 15
Ministerul Educației 31-32, 72, 76, 78-79, 82
mireni 187, 190, 206, 219, 234-236, 238, 239, 242. *Vezi* laicat
Mises, Ludwig von 15, 44

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

modernitate 13-15, 19, 27, 33, 50, 57, 88, 93, 121, 141, 151, 157,
172-173, 188, 194, 211, 235, 250-251, 255, 257-258, 260,
280, 302, 321

Mogoșoaia 39

Moise, profetul 16, 279, 284

monahism 112, 197, 236, 256, 262, 276

mortalitate 129-130, 134

Moța, Ion 156

mujahedini 124, 138, 144, 149-150

multiculturalism 8, 73, 97, 157, 166

Mungiu, Alina 148-151, 154, 303

muzică 41, 47-48, 115, 163, 168, 174, 183, 237, 250, 266

N

natalitate 53, 127, 134, 168

NATO 52, 111, 124

Negoîțescu, Ion 100

Nemescu, Cristian 42

Nemoianu, Virgil 214, 302

Nicolau, Irina 190

Niculescu, Costion 190

Nietzsche, Friedrich 45, 61, 95

Noica, Constantin 25, 247, 248

O

Obama, Barack 126

Ortodoxie 7-8, 19, 39, 49, 51-52, 55-58, 60, 66, 67, 106, 112, 122,
150, 152, 166-169, 178-179, 182, 186-188, 196-197, 203-205,
208, 210, 212, 216-220, 222, 224-225, 227-228, 236, 238,
241-242, 245, 247, 249-256, 258-260, 264-265, 267-268,
271, 277-279, 300, 302-304, 321

P

Pactul Național pentru Educație 36, 72

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

- Palestrina, Giovanni Pierluigi da 38, 215
Pangratie, Sf. 140-144
Papacostea, Șerban 27
Papahagi, Adrian 149
Pascal, Blaise 39, 221
Patapievici, H.-R. 20, 43-44, 57, 77, 98, 144, 227, 260, 262, 303-304
paternitate 131
patrimoniu 26, 43, 48, 60, 119-120
Pauker, Ana 161
Paul VI, papa 128
Pavel, Sf. 16, 94, 148-149, 191, 220, 272, 279, 284-285
Păunescu, Adrian 227
Pârvan 28
pedagogie 7, 28-29, 65, 174, 222, 260, 289
pedofilie 90, 106, 143
Pelerinul rus 58
Perjovschi, Dan 42
Petrișor, Marcel 114
Petru Rareș 215, 299
Pintilie, Lucian 76
Pitiș, Florian 42
Pița, Dan 76
Platon 13, 16, 70, 91, 94, 122, 154, 172, 297
Pleșiță, Nicolae 156
Pleșu, Andrei 26, 44, 88, 215, 223, 261, 299, 303-304, 321
political correctness 74, 146
populism 28, 159
pornografie 44, 143, 174
postmodernitate/postmodern/postmodernism 74, 94, 104, 122, 128, 138, 155, 191, 202, 227, 262
Preda, Radu 20, 52, 210, 239
progresism 50
prozelitism 93, 94, 100-101, 104, 164, 209, 214
Puiu, Cristi 42

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

R

Raportul Final 227
Ratzinger, Joseph 112, 194, 196, 228, 240, 263, 303
revoluția sexuală 83-85, 127
Rice, Condoleeza 86
Ricoeur, Paul 74, 257, 270, 304
Rimbaud, Arthur 93
Rosen, Moses 184
Royal, Ségolène 86
Rushdie, Salmon 61, 150-156

S

Sabat 287, 289
Saint-Exupéry, Antoine de 65
Salinger, J.D. 58
Santoro, Andrea 123
Sârbu, Daciana 86
Schmemmann, Alexander 233, 267-269, 304
Scoția 120, 125, 157
Scrima, Andrei 181, 208, 223, 261-262, 264-266, 268-269, 271, 304
secularizare 7, 49-52, 55-57, 84, 113, 121, 137, 191-192, 251
Securitatea 116, 151, 187, 192, 203, 205-206, 234, 305
sexualitate 32, 95, 103, 130, 160
sfîntenie/sfinți 13, 26, 32, 49, 68-69, 103, 113, 136, 165, 199, 202, 205, 209-210, 213, 241, 279, 290
Shakespeare, William 92, 136
sharia 160
Siluan Athonitul, Sf. 103, 304
simbol 8, 169-171, 173-174, 218, 251-252, 260, 267, 271, 299
simboluri religioase 56, 60, 174
sincretism 56, 162, 251
Sisoe, Avva 161
socialism 18-19, 86, 95, 115, 119, 125, 129, 207

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

Socrate 16, 93, 145, 154, 182, 301
Solomon, Alexandru 115
Sontag, Susan 84
Stalin, I.V. 161, 255
Stasi 7, 115-116
Stavropoleos 21, 42, 225, 245, 300
Ștăniloae, Dumitru 19, 60, 83, 112, 130, 216, 223, 225, 248, 261,
264, 268-269, 279, 282, 299, 302, 304-305
stânga 96, 157-158, 230, 232
Steinhardt, Nicolae 203, 223, 233, 261, 305
SUA/Statele Unite ale Americii/America de Nord 14, 34-35,
43, 50, 59, 78, 81, 83, 99, 105, 111, 118, 126-127, 139, 161,
193, 214-215, 218, 236
Swift, Jonathan 65

Ș

Șaguna, Andrei, mitropolit 50, 187, 238
Ștefan cel Mare 215

T

Tanacu 52, 178, 200-201, 234, 298
Taylor, Charles 57, 195
tăcere 8, 105, 151, 181, 184, 209, 235, 266, 290-291, 293
Tătaru-Cazaban, Bogdan 21, 216, 262, 304-305, 321
televiziune 26, 41, 44, 66, 80, 86, 112-113, 115, 117, 133, 138,
174
temporalitate 49, 253, 266, 269, 270, 282, 285-286
Teoctist Arpașu, patriarh 179-186, 234
Teodoru, Ecaterina 86
teologie politică 164, 258
terorism 111, 124, 142
Tismăneanu, Vladimir 227
Tocqueville, Alexis de 15
toleranță 61, 87, 162

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

Tomescu, Alexandru 35
transfigurare 103, 265, 279
Tudor, Sandu 111
Turcescu, Robert 86

U

Uniunea Europeană/UE 53, 56, 74, 80, 82, 97, 124, 129, 134, 144,
226, 228
universalitate 8, 95, 102, 166, 170, 226, 240, 246, 258, 261, 273, 288
Universitate 29, 37, 161, 165-166, 189, 194, 199, 224, 226, 228,
241, 262, 299, 321

V

valori 7, 19, 29, 30, 35, 37, 42, 45-46, 53, 56, 60, 71, 73-74,
82-83, 90, 95, 100, 111, 118, 121, 125, 130, 132, 143,
156-158, 167, 178-179, 195, 202-204, 208, 229, 230, 245,
274, 282
Vasileanu, Marius 210-211, 305
Vasile cel Mare, Sf. 16, 60, 171, 201, 214, 305
Vasilescu, Olgața 86
Versetele satanice 151, 153
Victoria, regina 136, 137
virtute 13, 16, 19, 25, 67, 82-83, 86-88, 101, 103-105, 114, 131,
141, 159, 169, 180, 191, 198, 250, 273, 280, 285
Voegelin, Eric 57
Voiculescu, Dan 44
Voinescu, Alice 84
Voltaire 153
Vulcănescu, Mircea 268, 290

W

Wayne, John 87
Wilde, Oscar 93
Wordsworth, William 136

INDEX DE NUME ȘI TERMENI

Y

Yannaras, Christos 240, 306

Z

Žižek, Slavoj 227

DESPRE AUTOR

MIHAIL NEAMȚU (n. 16 aprilie 1978) este doctor în teologie și studii religioase al Universității din Londra (*King's College*, 2008). Licențiat în filosofie (2000) și teologie ortodoxă (2005) al Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, *master of arts* în patristică la University of Durham (2002), Marea Britanie; Bursier al *Colegiului Noua Europă* din București în perioada octombrie 2005-iulie 2007. Alte stagii de cercetare la Ludwig Maximilians Universität (München), Notre Dame Center for Ethics and Culture, Russell Kirk Center și Woodrow Wilson Center.

A tradus în limba română mai mulți gânditori contemporani (Andrew Louth, Jean-Luc Marion, John Behr, Hugo Tristram Engelhardt jr, David Bentley Hart), fiind totodată autorul următoarelor cărți: *Verbul ca fotografie. Comentarii politice și dizidențe culturale*, Curtea Veche, București, 2009, în curs de apariție; *Bufnița din dărâmături. Insomniile teologice în România post-comunistă*, Polirom, Iași, 2008 (ediția a II-a, revăzută și adăugită) și *Gramatica Ortodoxiei. Tradiția după modernitate*, Polirom, Iași, 2007 (premiul revistei *Cuvântul* pentru Cartea Anului, Secțiunea „Istoria ideilor și istoria mentalităților”). Împreună cu Bogdan Tătaru-Cazaban a editat volumele *Memory, Humanity, and Meaning. Essays in honor of Andrei Pleșu's sixtieth anniversary, offered by NEC alumni & friends* (Zeta Books, 2009) și *O filozofie a intervalului: religie, artă, politică. Studii în onoarea lui Andrei Pleșu cu prilejul împlinirii a 60 de ani* (Humanitas, 2009).

Comentator-invitat la ziarul *Cotidianul* (aprilie 2007-martie 2009) și titular al rubricii „Antiteze” pentru revista *Idei în Dialog* (din noiembrie 2007). A colaborat în ultimii ani la numeroase volume colective și periodice din țară și din străinătate (*Pro Ecclesia*, *St Vladimir's Theological Quarterly*, *Studia Phaenomenologica*, *Archaeus* etc.).